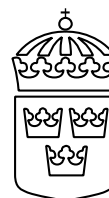

Regeringens proposition

2019/20:146

Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare
åtgärder med anledning av coronaviruset

Prop.
2019/20:146

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 1 april 2020

Stefan Löfven

Per Bolund
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I denna proposition lämnar regeringen förslag till ytterligare åtgärder för att omhänderta effekterna i samhället av spridningen av det nya coronaviruset, som orsakar sjukdomen covid-19.

Propositionen innehåller förslag om att det ska införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer vid extraordinära händelser i fredstid kan meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst ska beaktas i annan utsträckning än vad som annars följer av studiestödslagen.

Förslag lämnas även till tillfälliga ändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen föreslår bl.a. en förkortning av den tid som en person måste ha varit medlem i en arbetslöshetskassa för att få inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning och att arbetsvillkoret ska kunna uppfyllas före det senaste inträdet i en arbetslöshetskassa. Det föreslås även att det ska krävas färre arbetade timmar för att uppfylla arbetsvillkoret och att karensvillkoret avskaffas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 13 april 2020.

Vidare innehåller propositionen förslag till ändringar i statens budget för budgetåret 2020. Ökade medel föreslås bl.a. tillföras för ett tillfälligt stöd för företags hyreskostnader i vissa sektorer, för testning av om personer är smittade av det nya coronaviruset samt för inköp av intensivvårdsutrustning och personlig skyddsutrustning. Dessutom föreslås medel anvisas för stöd till kultur och idrott samt stöd till organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och till organisationer som arbetar med stöd till våldsutsatta kvinnor, barn och hbtq-personer.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagförslag	6
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	9
2.4	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	11
3	Ärendet och dess beredning	12
3.1	Skäl för ändringar i statens budget och förkortad motionstid	12
3.2	Inkomstprövning för studerande med studiemedel vid extraordinära händelser	12
3.3	Sänkta krav för rätten till arbetslöshetsersättning	13
4	Inkomstprövning för studerande med studiemedel vid extraordinära händelser	13
4.1	Förslag om ändring i studiestödslagen	13
4.2	Ikraftträdande	16
4.3	Konsekvenser	16
4.4	Författningskommentar	18
4.4.1	Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	18
5	Sänkta krav för rätten till arbetslöshetsersättning	18
5.1	Medlemsvillkoret ska tillfälligt kunna uppfyllas snabbare	18
5.2	Arbetsvillkoret ska kunna uppfyllas före medlemskap	19
5.3	En tillfällig lättnad i arbetsvillkoret	20
5.4	Möjlighet att tillfälligt införa ett lägsta grundbelopp	21
5.5	Karensvillkoret avskaffas tillfälligt	22
5.6	Möjlighet att tillfälligt föreskriva om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet	22
5.7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	23
5.8	Konsekvenser	24
5.8.1	Konsekvenser av förslagen om tillfälliga ändringar i arbetsvillkoret och medlemsvillkoret	24
5.8.2	Konsekvenser av förslaget att tillfälligt avskaffa karensvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen	25
5.8.3	Konsekvenser av förslaget om möjlighet att införa ett lägsta grundbelopp	27

5.8.4	Konsekvenser av förslaget om möjlighet att föreskriva om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet	28
5.9	Författningskommentar	29
5.9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	29
5.9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	31
5.9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	32
6	Ändringar i statens budget för 2020.....	33
6.1	Ändringar av statens utgifter	34
6.2	Konsekvenser för statens budget	39
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 april 2020.....	40

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1 och 5).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.2 och 5).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.3 och 5).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestöds-lagen (1999:1395) (avsnitt 2.4 och 4).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 5 000 000 000 kronor (avsnitt 6.1).
6. Riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och anvisar ändrade och nya anslag enligt tabell 1.1.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen beslutar att förkorta motions-tiden till fyra dagar.

Tabell 1.1 Specifikation av ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade och nya anslag 2020

Prop. 2019/20:146

Tusental kronor

Utgifts- område	Anslags- nummer	Beslutad ram/anvisat anslag	Förändring av ram/anslag	Ny ram/Ny anslagnivå
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	84 167 142	1 050 000	85 217 142
	1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	9 257 886	1 000 000	10 257 886
	5.2 Barnets rättigheter	22 261	50 000	72 261
13	Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	10 065 663	50 000	10 115 663
	3.1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	445 039	50 000	495 039
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	76 947 987	5 231 000	82 178 987
	1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 900 125	5 231 000	33 131 125
15	Studiestöd	25 508 400	1 000 000	26 508 400
	1:2 Studiemedel	17 696 712	911 000	18 607 712
	1:3 Avsättning för kreditförluster	1 855 904	67 000	1 922 904
	1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	167 518	22 000	189 518
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 061 280	1 000 000	17 061 280
	1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	533 084	500 000	1 033 084
	13:1 Stöd till idrotten	1 974 311	500 000	2 474 311
24	Näringsliv	7 163 863	5 000 000	12 163 863
	1:23 Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag		5 000 000	5 000 000
Summa anslagsförändring på ändringsbudget			13 331 000	

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 7, 12, 24 och 36 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Vid prövning av medlemsvillkoret ska medlemstiden beräknas så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

12 §²

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 80 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan. *Detta gäller dock inte om*

¹ Senaste lydelse 2018:107.

² Senaste lydelse 2009:1597.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

24 §³

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som inte är baserat på tidigare förvärvsinkomster (dagpenning i form av grundbelopp).

Dagpenning i form av grundbelopp bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och det belopp som regeringen fastställer, om inte annat följer av denna lag.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp.

36 §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som sägs i 35 och 35 a §§ samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om

1. när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 § första och andra styckena och 35 a § samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla, och

2. undantag från bestämmelsen i 35 § tredje stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 13 april 2020.
 2. Bestämmelsen i 7 § i den nya lydelsen ska dock tillämpas för tid från och med den 1 mars 2020.
 3. Bestämmelsen i 21 § ska inte tillämpas på ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser tid från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021.
 4. För ersättningsperioder som har beviljats före ikraftträdandet gäller 7 § och 12 § andra stycket i den äldre lydelsen.

³ Senaste lydelse 2009:666.

⁴ Senaste lydelse 2010:2032.

Prop. 2019/20:146 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238)
om arbetslöshetsförsäkring

Häri genom föreskrivs att 7 och 12 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

7 §¹

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Vid prövning av medlemsvillkoret ska medlemstiden beräknas så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret provas.

12 §²

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan. *Detta gäller dock inte om medlemstiden har beräknats enligt 7 § andra stycket.*

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för medlemsmånader som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2020:000. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2020:000.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Prop. 2019/20:146

Häri genom föreskrivs att 12, 24 och 36 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.2

Föreslagen lydelse

12 §¹

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 80 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

24 §²

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som inte är baserat på tidigare förvärvsinkomster (dagpenning i form av grundbelopp).

Dagpenning i form av grundbelopp bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och det belopp som regeringen fastställer, om inte annat följer av denna lag.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp.

¹ Senaste lydelse 2020:000.

² Senaste lydelse 2020:000. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 § första och andra styckena och 35 a § samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla, och

2. undantag från bestämmelsen i 35 § tredje stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 och 35 a §§ samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla.

Denna lag träder i kraft den 4 januari 2021.

2.4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Prop. 2019/20:146

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 20 § studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

20 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får föreskriva* att den studerandes inkomst *skall* beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–18 §§, om det finns särskilda skäl.

Regeringen *får föreskriva* att studiemedlen *skall* minskas, om den studerandes uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller en kommun.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att

1. den studerandes inkomst *ska* beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–18 §§, om det finns särskilda skäl, *och*

2. den studerandes inkomst *ska* beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–19 §§ vid *extraordinära händelser i fredstid*.

Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter* om att studiemedlen *ska* minskas, om den studerandes uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller en kommun.

Denna lag träder i kraft den 13 april 2020.

3 Ärendet och dess beredning

3.1 Skäl för ändringar i statens budget och förkortad motionstid

Enligt riksdagsordningen får regeringen vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret (9 kap. 6 § första stycket). En sådan proposition lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen (tilläggsbestämmelse 9.6.1). Förslag till ändringar i budgeten får dock lämnas vid andra tillfällen om regeringen anser att det finns särskilda skäl (9 kap. 6 § andra stycket).

Spridningen av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 har under kort tid fått mycket stora konsekvenser. Regeringen har därför vid fyra tillfällen under våren 2020 lämnat extra propositioner med förslag till ändringar i budgeten för 2020. Propositionerna har avsett kreditgarantier till flygföretag (prop. 2019/20:136, bet. 2019/20:FiU52, rskr. 2019/20:188), ett stort antal åtgärder på inkomst- och utgiftssidan för att omhänderta effekterna i samhället av spridningen av viruset (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51), kreditgarantier för lån till företag (prop. 2019/20:142, bet. 2019/20:FiU54) och ytterligare åtgärder på skatteområdet (prop. 2019/20:151). Fler åtgärder är dock nödvändiga för att begränsa smittspridningen och mildra de negativa konsekvenserna på samhällsekonomin. Det finns bl.a. behov av medel för inköp av utrustning för testning och för att behandla de personer som har insjuknat. Dessutom behövs ytterligare former av stöd till individer och branscher som drabbats ekonomiskt eller på annat sätt till följd av virusutbrottet. En del av dessa åtgärder kräver lagändringar.

Det är av stor betydelse att dessa åtgärder snabbt kan vidtas för att rädda liv och hälsa samt dämpa effekterna av spridningen av viruset. Regeringen anser därför att det finns särskilda skäl för att lämna förslag till ändringar i statens budget för 2020.

Regeringen anser vidare mot bakgrund av vad som ovan anförts att det finns synnerliga skäl för riksdagen att besluta om förkortad motionstid. Regeringen föreslår därför att motionstiden förkortas till fyra dagar.

3.2 Inkomstprövning för studerande med studiemedel vid extraordinära händelser

Utbrottet av det nya coronaviruset har aktualiserat behovet av särskild lagstiftning vid extraordinära händelser i fredstid som t.ex. utbrott av samhällsfarliga sjukdomar. Mot bakgrund av detta har det i Utbildningsdepartementet utarbetats ett förslag om en ändring i studiestödslagen (1999:1395) som syftar till att möjliggöra för regeringen att kunna meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst ska beaktas i annan utsträckning än vad som normalt sett följer av studiestödslagen. Förslaget ska bl.a. kunna möjliggöra ett tillfälligt slopande av det s.k. fribeloppet och andra liknande åtgärder.

Synpunkter har under hand inhämtats från Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Överklagandenämnden för studiestöd, som inte har haft några synpunkter på lagförslaget. Synpunkterna finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2020/01951/UH och U2020/01953/UH). Prop. 2019/20:146

3.3 Sänkta krav för rätten till arbetslöshetsersättning

Spridningen av det nya coronaviruset har stora samhällseffekter. Åtgärder för att minska smittspridningen kan medföra likviditetsproblem för i grunden livskraftiga företag. Efterfrågan för enskilda företag eller i vissa branscher minskar kraftigt och uppsägningar kan därför plötsligt aktualiseras i stor omfattning. Mot bakgrund av detta finns behov av tillfälliga ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, bl.a. i syfte att fler ska få tillgång till arbetslöshetsförsäkringen.

Inom Arbetsmarknadsdepartementet har ett utkast till proposition utarbetats. Lagförslagen har beretts under hand med Arbetsförmedlingen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och Sveriges a-kassor, och deras remissynpunkter har inhämtats vid ett möte den 26 mars 2020. Minnesanteckningar från mötet finns tillgängliga i Arbetsmarknadsdepartementet (A2020/00661/AA).

4 Inkomstprövning för studerande med studiemedel vid extraordinära händelser

4.1 Förslag om ändring i studiestödslagen

Regeringens förslag: I studiestödslagen ska det införas en ny bestämmelse som upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen om att den studerandes inkomst vid extraordinära händelser i fredstid ska beaktas i annan utsträckning än vad som annars följer av studiestödslagen.

Skälen för regeringens förslag: I dagens studiemedelssystem är rätten till stöd beroende av den studerandes inkomst (3 kap. 16 § studiestödslagen [1999:1395]). Studiemedel med fullt belopp får lämnas bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp, det s.k. fribeloppet. Om inkomsten överstiger fribeloppet minskas studiemedlet med 61 procent av den överskjutande inkomsten (3 kap. 18 §). Vid inkomst tillräckligt högt över fribeloppet saknar den studerande rätt till studiemedel. Med inkomst under ett kalenderhalvår avses överskott i inkomstslaget tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt beslut om slutlig skatt för kalenderåret (3 kap. 19 §). Vissa undantag kan göras från de bestämmelser som annars gäller för inkomstprövningen om det t.ex. finns särskilda skäl (3 kap. 20 §). Detta undantag är främst

Prop. 2019/20:146 tänkt att tillämpas då reglerna kan ge orimliga konsekvenser, t.ex. i vissa fall när bruttointkomsten hänförs sig till egen rörelse (prop. 1999/00:10 s. 104).

Utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 har emellertid aktualiserat att det kan uppstå situationer som den studerande inte själv kan råda över och som påverkar den studerandes möjligheter att studera. Den pandemi som covid-19 anses utgöra innebär en extraordinär händelse i fredstid och den har redan lett till förslag om lagändringar i fråga om studiestödet, som innebär att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela föreskrifter om att en studerande under vissa förutsättningar kan få behålla studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd vid ledighet vid extraordinära händelser i fredstid (prop. 2019/20:132 avsnitt 7).

På grund av extraordinära händelser kan det uppstå ett behov av att studerande utöver sina studier arbetar inom samhällsberedande yrken, alternativt avbryter sina studier för att helt återgå till dessa yrken. Det kan t.ex. vara fråga om personer med kompetens inom vård och barnomsorg. Även andra yrken kan tänkas komma i fråga beroende på vilken form av extraordinär händelse det rör sig om. De händelser som avses kan t.ex. vara att en samhällsfarlig sjukdom sprids i samhället, men även omfattande naturkatastrofer eller olyckor såsom allvarliga kärnkraftshaverier. Det är viktigt att studerande ges möjlighet att bidra med sin kompetens i sådana situationer. Det är inte ändamålsenligt att regelverket för inkomstprövningen motverkar studerandes möjligheter att stötta samhällsberedande funktioner vid extraordinära händelser. De nuvarande bestämmelserna kan även upplevas som orättvisa eftersom studerande som arbetar extra, eller avbryter sina studier, för att bidra med sin kompetens, riskerar att få studiemedel återkrävda till följd av att deras inkomster under det aktuella kalenderhalvåret har överskridit fribeloppet. En ändring skulle alltså kunna öka motivationen hos studerande att bidra med sin kompetens.

En extraordinär händelse kan också innebära att arbetslösheten ökar och att många väljer att påbörja studier. Dessa personer riskerar, till följd av sina tidigare inkomster, att få reducerade studiemedel vilket kan verka avhållande från att ta steget till att börja studera. Denna avhållande effekt motverkas av förslaget.

Vid vissa extraordinära händelser kan även vissa högskolor och andra utbildningsanordnare behöva förlänga utbildningar, t.ex. för att undervisning inte kan bedrivas i lärosätets eller utbildningsanordnarens lokaler. Den studerande kan då även vara i behov av att ansöka om fler veckor med studiemedel. Fribeloppet blir dock enligt gällande regler lägre om den studerande beviljas fler veckor med studiestöd under ett kalenderhalvår. Dessa personer kan då redan ha överskridit fribeloppet under det kalenderhalvåret.

Regleringen i studiestödslagen är en för enskilda gynnande reglering som i grunden omfattas av regeringens primära normgivningsområde enligt 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen (den s.k. restkompetensen). Eftersom riksdagen har utnyttjat sin rätt att meddela föreskrifter på området (8 kap. 8 § regeringsformen), kan regeringen inte längre meddela föreskrifter på det området om det inte i lagen tas in bestämmelser som tydliggör att regeringen – trots lagregleringen – kan meddela sådana föreskrifter, s.k. nödvändiga upplysningsbestämmelser. Regeringen anser där-

för att det i studiestödslagen bör tas in en bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen, kan meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst, inom ramen för den inkomstprövning som ska ske vid prövningen av rätten till studiemedel, vid extraordinära händelser i fredstid ska beaktas i annan utsträckning än som följer av 3 kap. 16–19 §§ studiestödslagen. Behovet av skyndsamhet och flexibilitet motiverar att det bör vara regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som meddelar föreskrifterna.

Syftet är att säkerställa att studerande ska kunna arbeta i högre omfattning vid sidan av sina studier, eller att studerande ska kunna avbryta sina påbörjade studier för att arbeta inom samhällsbärande funktioner med sin redan förvärvade kompetens. De yrken som det gäller kan, som ovan berörts, variera men många gånger rör det sig om exempelvis yrken inom vård och barnomsorg. Syftet är vidare att kunna öka incitamenten för varslade eller uppsagda personer att börja studera, om den extraordinära händelsen genererat en sådan utveckling. Regeringen har då inom ramen för sin restkompetens möjlighet att vid behov anpassa sina föreskrifter utifrån vilken extraordinär situation som inträffat och hur den utvecklar sig. Det kan t.ex. röra sig om att under viss tid helt avstå från inkomstprövningen, vilket i realiteten innebär att alla studerande är berättigade till studiemedel (ett indirekt slopande av fribeloppet) såvida de i övrigt uppfyller villkoren för studiemedel. Det skulle också kunna röra sig om att höja fribeloppet till en viss nivå eller att undanta vissa inkomstslag från inkomstprövningen. I vissa situationer kan man också tänka sig att enbart en handfull yrkesgrupper berörs vilket kan leda till andra avväganden, t.ex. att bara vissa studerande ska få förmånen av slopat fribelopp. Oavsett vilka bestämmelser regeringen meddelar bör de vara tidsbegränsade att gälla i anslutning till den extraordinära händelsen och dess efterdyningar. Studiestödslagen föreslås därför ändras i enlighet med detta. Genom de föreslagna ändringarna kommer regeringen att kunna utnyttja sin restkompetens för att meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst ska beaktas i annan utsträckning än som följer av 3 kap. 16–19 §§ vid en extraordinär händelse i fredstid.

Befintliga bestämmelser om anmälningsskyldighet, uppgiftsskyldighet och vad som inträffar om man inte fullgör dessa skyldigheter gäller dock även i fortsättningen. En studerande som har beviljats studiemedel är skyldig att anmäla ändringar till Centrala studiestödsnämnden (CSN) som har betydelse för rätten till studiemedel eller för studiemedlens storlek (3 kap. 27 § studiestödslagen). Studiemedel ska också återkrävas från en studerande om studiemedel har betalats ut felaktigt på grund av att den studerande har lämnat oriktiga uppgifter eller inte har fullgjort sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på något annat sätt har orsakat det felaktigt utbetalade studiemedlet (5 kap. 1 § andra stycket samma lag). En läroanstalt ska också, om CSN begär det, lämna uppgifter om tid och omfattning vid läroanstalten som ger rätt till studiemedel. Om CSN begär det ska läroanstalten för en studerande som har ansökt om eller beviljats studiemedel till nämnden lämna uppgift om bl.a. studiernas omfattning och studieaktivitet (6 kap. 10 § studiestödsförordningen [2000:655]). CSN har meddelat föreskrifter som innebär att läroanstalter omgående ska meddela bl.a. förändringar i den studerandes utbildning, studietid och

Prop. 2019/20:146 studieomfattning som kan påverka rätten till studiemedel eller studiemedlens storlek (19 kap. 5 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd [CSNFS 2001:1] om beviljning av studiemedel). Lämnande av oriktiga uppgifter från en studerande kan också under vissa förutsättningar utgöra bidragsbrott (2–4 §§ bidragsbrottslagen [2007:612]). CSN har en anmälningsskyldighet när myndigheten misstänker bidragsbrott (6 § samma lag).

Regeringens avsikt är för närvarande att med stöd av restkompetensen helt slopa inkomstprövningen för 2020 på grund av utbrottet av coronaviruset. Med anledning av de regler som finns för att stävja missbruk av studiemedelssystemet behöver inga ytterligare författningsändringar för närvarande göras. Regeringen kommer dock att följa frågan noga.

4.2 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 13 april 2020.

Skälen för regeringens förslag: Den nya bestämmelsen bör träda i kraft vid tidigast möjliga tidpunkt, vilket bedöms vara den 13 april 2020. De föreskrifter som regeringen avser att meddela bör tillämpas retroaktivt från början av det kalenderhalvår då den extraordinära händelsen uppstod. Detta för att tidigare intjänade medel inte ska påverka inkomstprövningen och därmed personers vilja och möjlighet att gå till och från studier, respektive arbete, på de sätt som det redogjorts för i avsnitt 4.1.

4.3 Konsekvenser

Konsekvenser för statens budget

Förslaget bedöms få konsekvenser för statens budget, men med varierande styrka beroende på vilka åtgärder som vid var tid sittande regering vidtar med anledning av den extraordinära händelse som då uppstått. Den mest långtgående förordningsändring som skulle kunna göras är att inkomstprövningen helt tas bort för en tidsperiod, vilket är regeringens avsikt för 2020. Detta ska dock vägas mot den nytta de studerandes insatser kan göra både för samhället och för individen om de väljer att avbryta studierna för att återgå i tjänst inom t.ex. vård eller barnomsorg. Vid en extraordinär händelse kan det dessutom vara viktigt att fler väljer att studera.

Att undanta de studerandes inkomster påverkar utgifterna på två sätt. Befintliga studiemedelstagare kommer inte att få sina studiemedel reducerade på det sätt som skulle ske i normala fall. Kostnaden, som för denna del beräknas till 230 miljoner kronor, består av ökade utgifter men även av minskade intäkter på grund av minskade återkrav. Den faktor som kommer att få störst påverkan på utgifterna är de studerande som i dag inte har rätt till studiemedel och som kommer att ansöka om studiemedel efter reformen. Utgifterna för studiemedel skulle öka med ca 900 miljoner kronor under 2020 utifrån antagandet att 25 procent av de ca 250 000 studerande som i dag inte har studiemedel beviljas detsamma.

Inkomstprövningen inom studiestödssystemet bedöms vid extraordinära händelser främst beröra två grupper. Den första gruppen är studerande som utöver sina studier arbetar inom samhällsviktiga yrken, alternativt avbryter sina studier för att helt återgå till dessa yrken. Det kan t.ex. handla om de som studerar till sjuksköterska och de som går specialistutbildningar såsom till t.ex. barnmorska eller röntgensjuksköterska, men även andra yrkesgrupper såsom barnskötare som studerar till förskollärare. Även andra yrkeskategorier kan vara aktuella beroende på vilken extraordinär händelse som uppstått. Den andra gruppen är personer som har blivit varslade eller uppsagda och som önskar påbörja studier med studiemedel under innevarande år.

Om ett tillfälligt undantag från inkomstprövningen inte införs riskerar den första gruppen enligt gällande regler att drabbas av återkrav av studiestöd om de har haft inkomster under det aktuella kalenderhalvåret som överstiger fribeloppet. Det skulle få negativa konsekvenser om dessa studerande skulle avhållas från att arbeta och därmed från att göra en insats för samhället vid extraordinära händelser i fredstid.

Den andra gruppen riskerar att få sina studiemedel reducerade eller helt sakna rätt till studiemedel om de har arbetat under det kalenderhalvår som studierna påbörjas. Det skulle kunna innebära att incitamentet för gruppen att påbörja studier minskar eller att deras studiestart blir fördröjd.

Konsekvenser för myndigheter

Förslagen får konsekvenser för CSN. Om ett tillfälligt undantag från inkomstprövning vid extraordinära händelser införs kommer fler studerande att uppfylla kraven för rätt till studiemedel. Det kan innebära att antalet ansökningar om studiemedel ökar vilket kan medföra ökad administration för myndigheten. Även antalet omprövningar kan antas öka på grund av att studerande som redan har fått reducerat studiemedel vill få sina beslut omprövade när inkomstprövningen slopas för året. Samtidigt innebär förslaget att kontroll av studerandes inkomster inte behöver göras för det aktuella tidsintervallet vilket leder till en minskad arbetsbörda för CSN. Konsekvenserna kan variera beroende på vilka förordningsändringar som vid var tid sittande regering gör men bedöms i samtliga fall medföra allt från lindriga till långtgående effekter på den administration som myndigheten måste utföra.

Förslagen kan också innebära en ökad administration för Överklagandenämnden för studiestöd. Kostnaderna bedöms dock rymmas inom myndighetens befintliga anslag.

Konsekvenser för jämställdheten

Studiemedelssystemet är utformat på ett könsneutralt sätt. Under 2019 var 59 procent av de studerande med studiemedel kvinnor och 41 procent män. Yrken inom vård och omsorg är kvinnodominerade. Den föreslagna ändringen kan således påverka fler kvinnor som studerar med studiemedel. Införs ett helt slopande av inkomstprövningen för en viss tidsperiod gäller dock ändringen lika för alla. Man kan också tänka sig extraordinära händelser som främst kräver åtgärder riktade mot yrken och studerande

Prop. 2019/20:146 där det finns en mansdominans. Förslaget bedöms i övrigt inte få några konsekvenser för jämställdheten.

4.4 Författningskommentar

4.4.1 Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

3 kap.

20 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att*

1. den studerandes inkomst ska beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–18 §§, om det finns särskilda skäl, och

2. den studerandes inkomst ska beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–19 §§ vid extraordinära händelser i fredstid.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att studiemedlen ska minskas, om den studerandes uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller en kommun.

Paragrafen innehåller upplysningsbestämmelser om att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela vissa föreskrifter som rör studiemedel.

I första stycket införs en upplysningsbestämmelse som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst, inom ramen för den inkomstprövning som ska ske vid prövningen av rätten till studiemedel, ska beaktas i annan utsträckning än vad som annars följer av 3 kap. 16–19 §§ studiestödslagen. Bestämmelsen kan enbart tillämpas vid extra-ordinära händelser i fredstid. Vidare införs en punktuppställning i stycket och den nya bestämmelsen placeras i andra punkten.

I andra stycket görs språkliga ändringar för att tydliggöra att bestämmelsen är en upplysningsbestämmelse.

Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

5 Sänkta krav för rätten till arbetslöshetsersättning

5.1 Medlemsvillkoret ska tillfälligt kunna uppfyllas snabbare

<p>Regeringens förslag: Vid prövning av medlemsvillkoret ska medlems-tiden tillfälligt beräknas så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader.</p>

Remissinstanserna: Sveriges a-kassor anser att det är inte tydligt vilka sökande som omfattas av det tillfälliga medlemsvillkoret, samt att förslaget skulle kunna leda till en tillämpning som framstår som orättvis. Övriga remissinstanser har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsvillkoret innebär att inkomstrelaterad ersättning lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret.

Det pågående utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 har aktualiserat behovet av särskilda åtgärder och särskild lagstiftning. För att stimulera till inträde i arbetslöshetskassorna och därmed öka möjligheten för människor att få inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet föreslås att medlemsvillkoret tillfälligt ändras. Vid prövning av medlemsvillkoret bör den sökande för varje medlemsmånad tillgodoräknas ytterligare tre månader. På så vis uppfylls medlemsvillkoret redan efter tre månaders faktiskt medlemskap i en arbetslöshetskassa. Detta föreslås gälla under perioden mars–december 2020 (se avsnitt 5.7).

Sveriges a-kassor anser att det är inte tydligt vilka sökande som omfattas av det tillfälliga medlemsvillkoret och att det skulle kunna förstås som att det endast ska tillämpas för sökande som inte uppfyller det ordinarie medlemsvillkoret. Regeringen konstaterar att det av den föreslagna bestämmelsen följer att samtliga sökande vars rätt till arbetslöshetsersättning prövas under den tid som det tillfälliga medlemsvillkoret gäller bör få sin ansökan prövad enligt de tillfälliga bestämmelserna, även om den sökande skulle ha uppfyllt medlemsvillkoret enligt de ordinarie reglerna.

5.2 Arbetsvillkoret ska kunna uppfyllas före medlemskap

Regeringens förslag: Kravet på att den sökande ska ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan för att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska inte gälla när den tillfälliga bestämmelsen om medlemsvillkor tillämpas.

Utkastets förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En förutsättning för att ha rätt till arbetslöshetsersättning är att den sökande uppfyller ett arbetsvillkor. Arbetsvillkoret innebär att den sökande ska ha arbetat i en viss omfattning före arbetslöshetens inträde. Arbetsvillkoret ska vara uppfyllt under en ramtid som i normalfallet är tolv månader innan den sökande anmälde sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. I de flesta fall krävs att den sökande har utfört förvärsarbete under en tid om sex månader för att uppfylla ett arbetsvillkor. För att den sökande ska ha rätt till inkomstrelaterad ersättning behöver arbetsvillkoret ha uppfyllts efter det att den sökande har inträtt i arbetslöshetskassan. Om den faktiska medlemstiden

Prop. 2019/20:146 ändras till tre månader bör den sökande få möjlighet att tillgodoräkna sig förvärvsarbete som har utförts före inträdet i arbetslöshetskassan, men inom ramtiden, vid prövningen av om arbetsvillkoret är uppfyllt. Det bör därför införas en bestämmelse om att kravet på att arbetsvillkoret ska vara uppfyllt efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan inte gäller när den tillfälliga bestämmelsen om medlemsvillkor tillämpas.

5.3 En tillfällig lättnad i arbetsvillkoret

Regeringen förslag: För att uppfylla arbetsvillkoret ska det krävas att den sökande under ramtiden haft förvärvsarbete i minst sex månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader. Detta ska gälla tillfälligt.

Utkastets förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Arbetslöshetsförsäkringen består av två delar, en allmän del, grundförsäkringen, och en frivillig del som ger ersättning baserad på den sökandes inkomst, inkomstbortfallsförsäkringen. Både grundförsäkringen och inkomstbortfallsförsäkringen förutsätter bl.a. att sökanden uppfyller ett arbetsvillkor enligt 12 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Förvärvsarbetet ska vara av viss omfattning eftersom det krävs en viss anknytning till arbetsmarknaden för att få del av förmånerna från arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsvillkoret innebär att den sökande, under en ramtid av tolv månader före arbetslöshetens inträde, antingen behöver ha arbetat minst 80 timmar per kalendermånad i minst sex månader eller ha arbetat minst 480 timmar under en sammanhängande tid av sex månader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader.

Andelen arbetslösa kvinnor och män som har en svagare anknytning till arbetsmarknaden har ökat under de senaste tio åren. Detta beror bl.a. på att en större andel av de arbetssökande är nytillträdande på den svenska arbetsmarknaden. Kvinnor och män med svag anknytning till arbetsmarknaden har sällan arbetat i den omfattning som krävs för att uppfylla villkoren för ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Dagens arbetsliv kännetecknas dessutom av en större rörlighet på arbetsmarknaden. Utredningen om en ny arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster (A 2018:01) fick i februari 2018 i uppdrag att bl.a. analysera och föreslå hur fler ska kunna kvalificera sig för och ansluta sig till arbetslöshetsförsäkringen. Utredningen ska lämna sitt betänkande den 15 maj 2020.

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet till den som förlorar sitt arbete. Den är en omställningsförsäkring som syftar till att underlätta ekonomisk omställning under en period mellan arbeten som exempelvis orsakas av en vikande konjunktur eller pågående strukturomvandling. En fungerande arbetslöshetsförsäkring verkar också som en automatisk

stabilisator som upprätthåller enskildas konsumtionsförmåga och köpkraften under lågkonjunkturer. Det pågående utbrottet av det nya coronaviruset kan komma att få stora effekter på sysselsättningen.

För att försäkringens stabiliserande syfte ska uppnås och för att fler ska få rätt till arbetslöshetsersättning bör arbetsvillkoret tillfälligt sänkas. En sådan sänkning bör leda till att fler får rätt till arbetslöshetsersättning, åtminstone enligt grundförsäkringen, utan att kravet på den sökandes anknytning till arbetsmarknaden upphör. Det föreslås att det för att uppfylla arbetsvillkoret ska krävas att den sökande under ramtiden haft förvärvsarbete i minst sex månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader. Behovet av en lättnad i arbetsvillkoret bedöms vara tillfälligt. Den föreslagna lättnaden föreslås gälla till och med den 3 januari 2021 (se avsnitt 5.7).

5.4 Möjlighet att tillfälligt införa ett lägsta grundbelopp

Regeringens förslag: Det ska tillfälligt införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp.

Utkastets förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utkastet föreslås dock inte att bestämmelsen ska vara tillfällig.

Remissinstanserna: *Sveriges a-kassor* påpekar att föreskrifter som kan komma att meddelas i anslutning till den föreslagna upplysningsbestämmelsen kommer att kräva vissa systemförändringar.

Skälen för regeringens förslag: Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med dagpenning i form av grundbelopp. Dagpenningen bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och ett belopp som framgår av förordning. Enligt nuvarande förordningsbestämmelser ska detta belopp minskas proportionellt för den som inte har arbetat heltid under hela ramtiden.

Den tillfälliga lättnad i arbetsvillkoret som föreslås i avsnitt 5.3 medför att ersättningen från grundförsäkringen kan komma att bli mycket låg för den som inte har arbetat heltid. Det bedöms därför även finnas ett tillfälligt behov av att kunna meddela föreskrifter om en lägsta gräns för dagpenningen i form av grundbelopp. Bestämmelser om med vilka belopp dagpenning ska lämnas finns redan i dag i förordning. Det framstår därför som lämpligt att även lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp tillfälligt ska kunna beslutas av regeringen. En upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela sådana föreskrifter föreslås därför införas i lagen. Upplysningsbestämmelsen föreslås gälla till och med den 3 januari 2021 (se avsnitt 5.7). Föreskrifterna kan komma att innefatta tillämpning med retroaktiv verkan och avses att vara tidsbegränsade.

Sveriges a-kassor påpekar att föreskrifterna kommer att kräva systemförändringar. Regeringen kommer att beakta detta i det fortsatta arbetet.

Regeringens förslag: Karensvillkoret om sex dagar ska tillfälligt avskaffas för ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser en viss tidsperiod.

Utkastets förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges a-kassor* anser att det inte klart framgår om en sökande som beviljas arbetslöshetsersättning helt undgår karenskravet eller om karensdagarna i stället skjuts på framtiden.

Skälen för regeringens förslag: Karensvillkoret enligt 21 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring innebär att enskilda i normalfallet inte får ersättning under de sex inledande dagarna av sin arbetslöshet.

Karensvillkoret fyller en viktig funktion för att säkerställa att personer som har sysselsättning undviker mellanliggande arbetslöshetsperioder i samband med att de byter arbete. Det syftar också till att motverka att arbetslöshetsförsäkringen används under en mycket begränsad tid av arbetslöshet.

Utbrottet av det nya coronaviruset drabbar både enskilda och företag med följderna att fler är i behov av arbetslöshetsersättning. Utbrottet har uppstått i en sådan takt att enskilda haft begränsat med tid att hinna ställa om och söka annat arbete. Det är angeläget att enskilda under rådande omständigheter kan beviljas arbetslöshetsersättning utan att behöva uppfylla ett karensvillkor. Regeringen föreslår därför att karensvillkoret tillfälligt avskaffas.

Regeringen konstaterar att karensvillkoret endast aktualiseras i samband med att en ny ersättningsperiod inleds. Det tillfälliga undantaget från karensvillkoret bör inte innebära någon ändring i det avseendet. Avsikten är således inte att skjuta karensvillkoret på framtiden.

Avskaffandet av karensvillkoret föreslås gälla för ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser tidsperioden från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021 (se avsnitt 5.7).

5.6 Möjlighet att tillfälligt föreskriva om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet

Regeringens förslag: Det ska tillfälligt införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från den s.k. femårsregeln för företagare.

Utkastets förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utkastet föreslås dock inte att bestämmelsen ska vara tillfällig.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 35 § första stycket lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska en företagare som upphör att bedriva näringsverksamhet anses vara arbetslös så snart det inte vidtas några åtgärder i näringsverksamheten. Som åtgärder anses inte nödvändiga

åtgärder som har vidtagits på grund av oförutsedda händelser. Av 35 § tredje stycket följer att om näringsverksamheten återupptas av företagaren eller av en närstående person till denne, får bedömningen av företagarens arbetslöshet enligt definitionen i första stycket göras tidigast fem år från det att näringsverksamheten återupptogs, den s.k. femårsregeln. Om en företagare inte är att anse som arbetslös enligt ovanstående definition, ska företagaren anses som arbetslös när näringsverksamheten vid en samlad bedömning har upphört definitivt. Femårsregeln innebär därmed en begränsning av företagares möjlighet att få arbetslöshetsersättning vid upprepade uppehåll i näringsverksamheten.

Det finns ett behov av att tillfälligt kunna föreskriva om undantag från femårsregeln på grund av plötsliga samhällsförändringar eller oförutsedda konjunktursvängningar som påverkar företagare, t.ex. vid en sådan extraordinär situation som råder till följd av det nya coronaviruset. En sådan nödvändig flexibilitet kan uppnås genom att föreskrifter kan meddelas på förordningsnivå. Det bör därför införas en tillfällig möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från femårsregeln. Upplysningsbestämmelsen föreslås gälla till och med den 3 januari 2021 (se avsnitt 5.7). Föreskrifter i anslutning till upplysningsbestämmelsen kan komma att innefatta tillämpning med retroaktiv verkan och avses att vara tidsbegränsade.

5.7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 13 april 2020.

Den nya bestämmelsen om medlemsvillkoret ska dock tillämpas för tid från och med den 1 mars 2020. För ersättningsperioder som har beviljats före ikraftträdandet ska dock äldre föreskrifter fortfarande gälla i fråga om medlemsvillkoret. Den nya bestämmelsen om medlemsvillkoret, och det undantag som gäller arbetsvillkoret och som hänger samman med bestämmelsen, ska upphöra att gälla vid utgången av december 2020.

Bestämmelsen om en tillfällig lättnad av arbetsvillkoret och upplysningsbestämmelserna ska upphöra att gälla den 3 januari 2021.

Karensvillkoret ska inte tillämpas på ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser tidsperioden från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021.

Utkastets förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utkastet föreslås dock att den nya bestämmelsen om medlemsvillkoret ska upphöra att gälla den 1 september 2020. Utkastets förslag om upplysningsbestämmelser är inte tidsbegränsade.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: De nya bestämmelserna bör träda i kraft vid tidigast möjliga tidpunkt. Med tanke på att arbetslöshetsförsäkringen är en veckoförsäkring bör ikraftträdandet ske en måndag. Det föreslås därför att lagen träder i kraft den 13 april 2020.

Prop. 2019/20:146 Medlemskap i en arbetslöshetskassa räknas per kalendermånad. Den nya bestämmelsen om medlemsvillkoret bör ges tillämpning med retroaktiv verkan för tid från och med den 1 mars 2020. För ersättningsperioder som har beviljats före ikraftträdandet bör medlemsvillkoret beräknas enligt äldre föreskrifter, vilket innebär att det krävs tolv månaders medlemskap för att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning. En övergångsbestämmelse med denna innebörd bör därför införas.

Eftersom bestämmelsen om medlemsvillkoret, och det undantag som gäller arbetsvillkoret som hänger samman med bestämmelsen, föreslås vara tidsbegränsade bör de reglerna upphöra att gälla vid utgången av december 2020. Dock bör äldre föreskrifter gälla för medlemsmånader som har påbörjats före ikraftträdandet.

Även de föreslagna upplysningsbestämmelserna bör vara tidsbegränsade på grund av de nu rådande extraordinära omständigheterna och konsekvenserna av det nya coronaviruset. Bestämmelserna bör därför upphöra att gälla den 3 januari 2021.

När det gäller förslaget om karensvillkoret bör det under ikraftträdande- och övergångsbestämmelser föras in en punkt om att bestämmelsen om karens inte ska tillämpas på ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser tid från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021.

5.8 Konsekvenser

5.8.1 Konsekvenser av förslagen om tillfälliga ändringar i arbetsvillkoret och medlemsvillkoret

Konsekvenser för statens budget

Förslagen beräknas preliminärt öka utgifterna med 758 miljoner kronor 2020, 628 miljoner kronor 2021 och 65 miljoner kronor 2022. De beräknade beloppen omfattar även effekterna av ett tillfälligt införande av ett lägsta grundbelopp (se avsnitt 5.8.3).

Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

Bedömningen är att arbetslöshetskassorna tillsammans med Sveriges akassor behöver genomföra en systemändring. Ett ökat antal ansökningar om inträde respektive arbetslöshetsersättning påverkar arbetslöshetskassornas verksamhet. Det gör även ändrade regler för bedömningen av arbetsvillkoret och medlemsvillkoret. Andelen av en arbetslöshetskassas medlemmar som har inkomstbortfallsförsäkring påverkar arbetslöshetskassornas finansieringsavgift till staten.

Konsekvenser för jämställdheten

Bland arbetslösa är andelen kvinnor större än andelen män, men den tillfälliga lättnadsregeln är könsneutral. Regeringens bedömer att den tillfälliga lättnadsregeln förbättrar möjligheten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen för både kvinnor och män.

Förslagen bedöms endast få marginella konsekvenser för små företag.

Konsekvenser för enskilda

Regeringen bedömer att förslagen medför att fler kommer att kunna uppfylla arbets- och medlemsvillkoret vilket förbättrar möjligheten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och därmed möjlighet till egen försörjning. Det innebär att fler personer med svagare förankring på arbetsmarknaden, såväl nyanlända som andra, har möjlighet att få ekonomisk trygghet genom arbetslöshetsförsäkringen i stället för försörjningsstöd. De som medges ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen enligt förslagen om arbets- och medlemsvillkoret kommer att gynnas framför de som tidigare uppfyllt ett medlemsvillkor, men inte ett arbetsvillkor.

Konsekvenser för kommunerna

Förslaget bedöms innebära att kommunernas försörjningsstöd avlastas.

Konsekvenser med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden

Förslagen bedöms medföra att Sverige uppfyller det internationella åtagande som följer av ratificeringen av den europeiska balken om social trygghet och dess tillhörande protokoll.

Konsekvenser ur ILO-perspektiv

Enligt regeringens bedömning förväntas förslagen inte få några konsekvenser som påverkar Sveriges åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

Konsekvenser för miljön

Förslagen bedöms inte få några särskilda konsekvenser för miljön.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte få effekter på fackförbundens frivilliga inkomstförsäkringar. Förslagen bedöms förstärka arbetslöshetsförsäkringens roll som automatisk stabilisator.

5.8.2 Konsekvenser av förslaget att tillfälligt avskaffa karensvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen**Konsekvenser för statens budget**

Förslaget beräknas preliminärt öka statens utgifter med 397 miljoner kronor under 2020.

Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

Förslaget medför att arbetslöshetskassorna ska betala ut den första dagpenningen sex dagar tidigare än vad som gäller i dag. Regeringen bedömer

Prop. 2019/20:146 att arbetslöshetskassorna tillsammans med Sveriges a-kassor behöver genomföra en systemändring.

Konsekvenser för jämställdheten

När antalet karensdagar 2018 minskades från sju till sex dagar konstaterade regeringen att det var en större andel kvinnor än män som hade så korta arbetslöshetsperioder att de fått arbete innan karensperioden fullgjorts. Detta gällde även under 2019. Det kan antas att om fördelningen mellan män och kvinnor består i framtiden kommer effekterna av att karensvillkoret tillfälligt avskaffas att vara marginella ur ett jämställdhetsperspektiv.

Konsekvenser för företag

Förslaget bedöms inte få några särskilda konsekvenser för små eller medelstora företag.

Konsekvenser för enskilda

Förslaget medför att enskilda från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021 kommer att kunna få ta del av sin dagpenning sex dagar tidigare än vad som sker enligt gällande ordning. Det innebär en större första utbetalning och att alla enskilda som inte utnyttjar alla 300 ersättningsdagar kommer att få en något högre total ersättning än vad som är fallet i dag. Det kan innebära att färre än vad som annars vore fallet kommer att ha behov av kompletterande försörjningsstöd i början av arbetslösheten. Det innebär också att fler personer med svagare förankring på arbetsmarknaden har möjlighet att få ekonomisk trygghet genom arbetslöshetsförsäkringen i stället för försörjningsstöd. Därmed dämpar också förslaget det nya coronavirusets inverkan på samhällsekonomin.

Konsekvenser med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden

Förslaget bedöms inte strida mot det internationella åtagande som följer av ratificeringen av den europeiska balken om social trygghet och dess tillhörande protokoll.

Konsekvenser ut ett ILO-perspektiv

Förslaget bedöms inte strida mot Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

Konsekvenser för miljön

Förslaget bedöms inte få några särskilda konsekvenser för miljön.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms få effekter på arbetstagarorganisationernas frivilliga inkomstförsäkringar. Eftersom den första dagen med arbetslöshetsersättning infaller sex ersättningsdagar tidigare än vad som är fallet i dag kom-

5.8.3 Konsekvenser av förslaget om möjlighet att införa ett lägsta grundbelopp

Konsekvenser för statens budget

Förslaget bedöms inte i sig få några konsekvenser för statens budget. Regeringen avser att meddela tidsbegränsade föreskrifter om en lägsta gräns för dagpenningen i form av grundbelopp. Konsekvenserna för statens budget är beräknade inom ramen för förslaget om tillfälliga ändringar i arbetsvillkoret (se avsnitt 5.8.1).

Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

En upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp bedöms i sig inte få några konsekvenser för arbetslöshetskassorna. Bestämmelser om med vilka belopp dagpenning ska lämnas finns redan i dag i förordning.

Konsekvenser för jämställdheten

En upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Konsekvenser för företag

Förslaget bedöms inte få några konsekvenser för små eller medelstora företag.

Konsekvenser för enskilda

En lättnad i arbetsvillkoret medför att ersättningen från grundförsäkringen kan komma att bli mycket låg för den som inte har arbetat heltid. En upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp bedöms ge möjlighet att häva negativa konsekvenser av en sådan ändring, så att dagpenningen inte blir orimligt låg.

Konsekvenser för kommunerna

Förslaget bedöms dämpa behovet av kommunalt försörjningsstöd.

Konsekvenser med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden

Förslaget bedöms inte strida mot det internationella åtagande som följer av ratificeringen av den europeiska balken om social trygghet och dess tillhörande protokoll.

Förslaget förväntas inte få några konsekvenser som påverkar Sveriges åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

Konsekvenser för miljön

Förslaget bedöms inte få några särskilda konsekvenser för miljön.

5.8.4 Konsekvenser av förslaget om möjlighet att föreskriva om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet

Konsekvenser för statens budget

Förslaget bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser eftersom det i sig inte innebär att fler kvalificerar sig för ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Däremot ger förslaget en möjlighet att meddela föreskrifter som t.ex. kan innebära att färre behöver avveckla sin verksamhet på grund av en tillfällig svacka som beror på det nya coronaviruset. Det skulle kunna innebära att företagare som haft uppehåll på grund av krisen i samband med det nya coronaviruset snabbt kan återuppta sin verksamhet när förutsättningarna förbättrats.

Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

Regeringen bedömer att arbetslöshetskassorna tillsammans med Sveriges a-kassor behöver genomföra en mindre systemändring.

Konsekvenser för jämställdheten

I propositionen Trygghetssystemen för företagare (prop. 2009/10:120) konstaterade regeringen att kvinnor i större utsträckning än män anser att den ekonomiska osäkerhet som förknippas med företagande och den minskade tryggheten jämfört med anställning är skäl att avstå från företagande. Denna skillnad mellan kvinnor och män återfinns hos såväl unga (18–30 år) som hos befolkningen i stort (18–70 år). Förslaget kan bidra till stärkt trygghet för företagare, t.ex. under extraordinära förhållanden och skulle därför kunna vara till fördel för kvinnors fortsatta företagande.

Antal företagare som beviljats beslut om uppehåll i verksamheten har uppgått till ca 2 700–2 900 per år under perioden 2016–2019, varav 40 procent kvinnor och 60 procent män. Om denna fördelning fortsätter antas fler män komma att beröras av förslaget.

Konsekvenser för företag

Det finns drygt 300 000 företagare i Sverige för vilka företaget är huvudsaklig sysselsättning (egna företagare och företagare i eget aktiebolag). Därutöver tillkommer de som bedriver företag men inte som huvudsaklig sysselsättning. Förslaget syftar till att skapa förutsättningar för att vid behov meddela föreskrifter som gör att fler företag än vad som annars hade

Konsekvenser med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden

Förslaget bedöms medföra att Sverige uppfyller det internationella åtagande som följer av ratificeringen av den europeiska balken om social trygghet och dess tillhörande protokoll.

Konsekvenser ur ILO-perspektiv

Förslaget förväntas inte få några konsekvenser som påverkar Sveriges åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

Konsekvenser för miljön

Förslaget bedöms inte få några särskilda konsekvenser för miljön.

5.9 Författningskommentar

5.9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

7 §

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Vid prövning av medlemsvillkoret ska medlemstiden beräknas så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om medlemsvillkoret, ändras på så vis att det i ett nytt *andra stycke* anges att vid prövning av medlemsvillkoret ska för den sökande, vid beräkning av medlemstid, för varje medlemsmånad tillgodoräknas tre ytterligare månader. Detta medför att en person kan uppfylla medlemsvillkoret redan efter tre månaders faktiskt medlemskap.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

12 §

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan. *Detta gäller dock inte om medlemstiden har beräknats enligt 7 § andra stycket.*

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om arbetsvillkor.

Första stycket ändras så att det krävs färre arbetade timmar för att uppfylla ett arbetsvillkor.

I ett tillägg i *andra stycket* anges att undantag från att den sökande ska ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan får göras om medlemstiden har beräknats enligt 7 § andra stycket. Förvärvsarbete inom ramtiden men före inträdet i arbetslöshetskassan får i dessa fall tillgodoräknas vid bedömningen av om arbetsvillkoret är uppfyllt. Detta innebär att för att en sökande ska ha rätt till inkomstrelaterad ersättning kan delar eller hela arbetsvillkoret i detta fall uppfyllas före inträdet i arbetslöshetskassan.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2 och 5.3.

24 §

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som inte är baserat på tidigare förvärvsinkomster (dagpenning i form av grundbelopp).

Dagpenning i form av grundbelopp bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och det belopp som regeringen fastställer, om inte annat följer av denna lag.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp.

I paragrafen förs det in ett nytt *tredje stycke* med en upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

36 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om

1. när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 § första och andra styckena och 35 a § samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla, och

2. undantag från bestämmelsen i 35 § tredje stycket.

Paragrafen innehåller en upplysningsbestämmelse. Det förs in ett tillägg om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med

stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från bestämmelsen i 35 § tredje stycket. Av den bestämmelsen framgår att om näringsverksamheten återupptas av företagaren eller av en närstående person till denne, får en bedömning av om företagaren ska anses vara arbetslös enligt 35 § första stycket göras tidigast fem år från det att näringsverksamheten återupptogs.

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* träder lagen i kraft den 13 april 2020.

Av *andra punkten* framgår att bestämmelsen i 7 § i den nya lydelsen av medlemsvillkoret dock ska tillämpas med retroaktiv verkan för tid från och med den 1 mars 2020. Det innebär att redan från och med mars kommer, vid prövning av medlemsvillkoret, varje kalendermånad som man varit medlem medföra att ytterligare tre kalendermånader läggs till medlemskapet för att uppfylla medlemsvillkoret. När bestämmelsen om ett snabbare medlemsvillkor gäller ska även undantaget från kravet i 12 § andra stycket att den sökande ska ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan för att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning tillämpas.

Enligt *tredje punkten* ska karensvillkoret inte tillämpas för ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser tid från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021. Detta gäller oavsett när ansökan ges in till arbetslöshetskassan. Undantaget från karensvillkoret innebär att arbetslöshetsersättning under den angivna perioden kommer att betalas ut utan avdrag för karens. För den som har fått ersättning under perioden kommer någon karens inte heller bli aktuell i samband med att undantaget upphör att gälla. Den som däremot inte har fullgjort sin karenstid och inte heller tagit emot dagpenning för någon ersättningsdag under perioden den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021 behöver fullgöra karensvillkoret när undantaget har upphört.

Av *fjärde punkten* framgår att äldre föreskrifter om medlemsvillkor och det med den bestämmelsen sammanhängande undantaget i fråga om arbetsvillkoret fortfarande gäller för ersättningsperioder som har beviljats före ikraftträdandet. Det innebär att en redan beviljad ersättningsperiod inte ska omprövas utifrån den nya lydelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5 och 5.7.

5.9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

7 §

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott

Prop. 2019/20:146 i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

Ändringen innebär att andra stycket tas bort och att uppfyllande av medlemsvillkoret förutsätter minst tolv månaders medlemskap i en arbetslöshetskassa.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

12 §

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

Med anledning av att bestämmelsen om snabbare uppfyllelse av medlemsvillkoret i 7 § inte längre ska gälla tas även det undantag i fråga om arbetsvillkoret som i sådana fall gällde bort.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* träder lagen träder i kraft den 1 januari 2021.

Av *andra punkten* framgår att äldre föreskrifter fortfarande gäller för medlemsmånader som är påbörjade före den 1 januari 2021.

5.9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

12 §

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 80 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

Ändringen innebär en ökning av det antal arbetade timmar som krävs för att uppfylla ett arbetsvillkor. Arbetsvillkoret motsvarar en återgång till det krav som gällde före den 13 april 2020.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

24 §

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som inte är baserat på tidigare förvärvsinkomster (dagpenning i form av grundbelopp).

Dagpenning i form av grundbelopp bestäms utifrån sökandens normalarbets tid och det belopp som regeringen fastställer, om inte annat följer av denna lag.

Ändringen innebär att upplysningsbestämmelsen i tredje stycket om att regeringen kan meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

36 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om *när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 och 35 a §§ samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla.*

Ändringen innebär att bestämmelsen som upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Ikraftträdande

Lagen träder i kraft den 4 januari 2021.

6 Ändringar i statens budget för 2020

I detta avsnitt lämnar regeringen förslag till ändringar i statens budget för 2020 med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19. Ändringarna är dels en följd av de lagförslag som lämnas i denna proposition, dels en följd av de övriga åtgärder som regeringen avser att vidta för att stärka bekämpningen av virusutbrottet och begränsa dess följdverkningar.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 9 257 886 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* ökas med 1 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för utgifter för insatser inom regeringens arbete med hälso- och sjukvård och folkhälsa.

Regeringen har i propositionen Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:132) föreslagit att anslaget ökas med drygt 1,5 miljarder kronor och att det även får användas för utgifter för extraordinära smittskyddsåtgärder som kan behöva vidtas i arbetet med utbrottet av coronaviruset.

Det finns ett behov att skyndsamt utöka antalet tester för covid-19 i syfte att bl.a. dämpa smittspridningen samt undvika ett stort bortfall av personal inom hälso- och sjukvården och annan samhällsviktig verksamhet, och i ett andra steg även inom övriga samhällssektorer. Anslaget bör därför ökas med ytterligare 1 000 000 000 kronor.

Lån i Riksgäldskontoret för Socialstyrelsens beredskapsinvesteringar

Regeringen har ett bemyndigande att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 5 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Låneramen används för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera allvarliga händelser som kan medföra konsekvenser för hälso- och sjukvården eller socialtjänsten.

Med anledning av det pågående utbrottet av det nya coronaviruset har regeringen i propositionen Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:132) föreslagit att låneramen för beredskapsinvesteringar ökas med 200 000 000 kronor.

Socialstyrelsen har därefter bl.a. fått i uppdrag att på nationell nivå säkra tillgången till skyddsutrustning, intensivvårdsutrustning och annat sjukvårdsmaterial till följd av spridningen av covid-19. Låneramen bör därför ökas med ytterligare 4 700 000 000 kronor till 5 000 000 000 kronor.

5:2 Barnets rättigheter

Prop. 2019/20:146

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 22 261 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 5:2 *Barnets rättigheter* ökas med 50 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används för utgifter för att förverkliga barnets rättigheter i Sverige med utgångspunkt i barnkonventionen.

Organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta barn behöver utöka sina stödverksamheter för att möta ökade och ändrade behov till följd av utbrottet av det nya coronaviruset. Stödet ska bidra till att lindra den förstärkta utsatthet som kan drabba barn när de exempelvis inte kan gå till skolan, delta i fritidsverksamheter eller måste isolera sig i hemmet. Isoleringen kan öka förekomsten av våld, kontroll och missbruk i hemmet samt bidra till ökad psykisk ohälsa. Insatserna kan bl.a. avse ökad närvaro på nätet för att nå ut till utsatta grupper, att ge stöd till våldsutsatta barn samt att ge stöd till barn som lever i familjer i utsatthet. Anslaget bör därför ökas med 50 000 000 kronor.

Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 445 039 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* ökas med 50 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män.

Organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor, barn och hbtq-personer och mot våld i nära relationer behöver utöka sina stödverksamheter för att möta ökade och ändrade behov till följd av utbrottet av det nya coronaviruset. Stödet ska bidra till att lindra den förstärkta utsatthet som kan drabba dessa grupper när de exempelvis inte kan gå till jobbet eller måste isolera sig i hemmet. Isoleringen kan öka förekomsten av våld, kontroll, hedersrelaterat våld och förtryck och missbruk i hemmet samt bidra till ökad psykisk ohälsa. Insatserna kan bl.a. avse ökad närvaro på nätet för att nå ut till utsatta grupper och att ge stöd till våldsutsatta. Anslaget bör därför ökas med 50 000 000 kronor.

1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 27 900 125 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* ökas med 5 231 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för utgifter för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, statliga ålderspensionsavgifter samt statsbidrag till arbetslöshetskassor enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Sedan riksdagens beslut om statens budget för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 14, bet. 2019/20:AU2, rskr. 2019/20:127) har riksdagen beslutat att minska anslaget med 167 300 000 kronor till 27 900 125 000 kronor (bet. 2019/20:FiU49, rskr. 2019/20:166).

I denna proposition lämnas förslag som gäller tillfälliga ändringar i medlems- och arbetsvillkoren, tillfälligt avskaffande av karensvillkoret samt möjlighet att tillfälligt införa ett lägsta grundbelopp och föreskriva om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet (se avsnitt 5).

Därutöver avser regeringen att tillfälligt höja taket för den inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningen och grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen. Taket för den inkomstrelaterade ersättningen kommer att höjas från 910 kronor per dag till 1 200 kronor per dag under de första 100 ersättningsdagarna och grundbeloppet kommer att höjas från 365 kronor per dag till 510 kronor per dag. Höjningarna avses träda i kraft den 13 april 2020 och gälla fram t.o.m. den 3 januari 2021.

Mot denna bakgrund bör anslaget ökas med 5 231 000 000 kronor 2020. Därefter beräknas utgifterna öka med 628 000 000 kronor 2021 och 65 000 000 kronor 2022.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

1:2 Studiemedel

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 17 696 712 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:2 *Studiemedel* ökas med 911 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag samt till pensionsavgifter.

I denna proposition lämnas förslag som möjliggör att vid extraordinära händelser i fredstid kunna beakta den studerandes inkomst på annat sätt än vad som normalt följer av lagbestämmelser på området vid fastställande av studiemedel (se avsnitt 4). Till följd av detta bedöms statens kostnader för studiemedel öka. Anslaget bör därför ökas med 911 000 000 kronor.

1:3 Avsättning för kreditförluster

Prop. 2019/20:146

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 1 855 904 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* ökas med 67 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för avsättning till kreditreserv för utgifter för konstaterade förluster på utlåning av studielån t.o.m. 2013 samt för förväntade förluster på nyutlåning av studielån fr.o.m. 2014.

I denna proposition lämnas förslag som möjliggör att vid extraordinära händelser i fredstid kunna beakta den studerandes inkomst på annat sätt än vad som normalt följer av lagbestämmelser på området vid fastställande av studiemedel (se avsnitt 4). Till följd av detta bedöms statens kostnader för avsättningar för kreditförluster öka. Anslaget bör därför ökas med 67 000 000 kronor.

1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 167 518 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsräntor* ökas med 22 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för statens utgifter avseende nedsättning av studiemedelsräntor.

I denna proposition lämnas förslag som möjliggör att vid extraordinära händelser i fredstid kunna beakta den studerandes inkomst på annat sätt än vad som normalt följer av lagbestämmelser på området vid fastställande av studiemedel (se avsnitt 4). Till följd av detta bedöms statens kostnader för studiemedelsräntor öka. Anslaget bör därför ökas med 22 000 000 kronor.

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 533 084 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* ökas med 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för utgifter för statsbidrag till allmän kulturverksamhet.

Prop. 2019/20:146 Utbrottet av det nya coronaviruset medför ekonomiska konsekvenser för kulturverksamheter i hela landet. I syfte att mildra dessa konsekvenser bör anslaget ökas med 500 000 000 kronor.

13:1 Stöd till idrotten

I statens budget för innevarande år finns det för detta ändamål uppfört ett anslag på 1 974 311 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 13:1 *Stöd till idrotten* ökas med 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för utgifter för statsbidrag till idrotten.

Utbrottet av det nya coronaviruset medför ekonomiska konsekvenser för idrottsverksamheter i hela landet, bl.a. till följd av inställda evenemang. Anslaget bör därför ökas med 500 000 000 kronor.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

1:23 Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört på statens budget för innevarande år.

Regeringens förslag: Ett nytt anslag 1:23 *Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag* förs upp på statens budget med 5 000 000 000 kronor. Anslaget får användas för ett tillfälligt stöd till företag inom vissa branscher som fått ekonomiska svårigheter med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19. Stödet kan lämnas om hyresvärden sätter ned den fasta delen av hyran. Anslaget får även användas för kostnader för att administrera stödet.

Skälen för regeringens förslag: För att minska kostnaderna för företag med ekonomiska svårigheter till följd av utbrottet av det nya coronaviruset bör ett tillfälligt stöd införas i syfte att underlätta och påskynda omförhandling av hyror. Stödet bör riktas till företag i sällanköpshandeln samt hotell- och restaurangbranschen, och till vissa andra verksamheter som drabbats ekonomiskt med anledning av virusutbrottets påverkan på samhällsekonomin. Stödet bör utformas som en tillfällig kompensation till hyresvärdar som träffar överenskommelser om en rabatt på den fasta delen av hyran. Stödet bör ges med 50 procent av den överenskomna nedsättningen, dock högst till ett belopp som motsvarar 25 procent av den ursprungliga hyran.

För att finansiera stödet bör ett nytt anslag 1:23 *Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag* föras upp på statens budget med 5 000 000 000 kronor. Anslaget får användas för ett tillfälligt stöd till företag inom vissa branscher som fått ekonomiska svårigheter med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-

19. Stödet kan lämnas om hyresvärden sätter ned den fasta delen av hyran. Prop. 2019/20:146
Anslaget får även användas för kostnader för att administrera stödet.

6.2 Konsekvenser för statens budget

De förslag som lämnas i denna proposition innebär att anvisade medel ökar med 13,3 miljarder kronor 2020. Ökningen hänförs huvudsakligen till införande av tillfälliga ändringar av arbetslöshetsersättningen och aktivitetsstödet (5,2 miljarder kronor), stöd till hyror (5,0 miljarder kronor), utökad testning inom bl.a. hälso- och sjukvården (1,0 miljard kronor), temporärt slopande av fribelopp i studiestödet (1,0 miljard kronor) samt stöd till kultur och idrott (1,0 miljarder kronor). Utgiftsökningarna försämrar statens finansiella sparande och ökar statens lånebehov med motsvarande belopp. De föreslagna förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen beräknas öka statens utgifter med 0,6 miljarder kronor 2021.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 april 2020

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande och statsråden Baylan, Hallengren, Bolund, Ygeman, Linde, Ekström, Eneroth, Ernkran, Lind, Hallberg, Micko

Föredragande: statsråden Baylan, Hallengren, Bolund, Eneroth, Ernkran, Lind

Regeringen beslutar proposition 2019/20:146 Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset